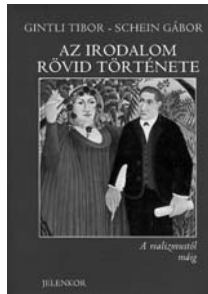


## Kultúra

**GINTLI TIBOR — SCHEIN GÁBOR:**  
***Az irodalom rövid története II.***  
*A realizmustól máig*

A Gintli Tibor — Schein Gábor szerzőpáros irodalomtörténetének második kötete az elmúlt két évszázad magyar és világirodalmát tekintti át. Egy ilyen átfogó és viszonylag rövid terjedelmű munka esetében — a két kötet együtt mintegy 1400 oldalt tesz ki — az egyik legfontosabb kérdés, hogy a hatalmas irodalmi termésből milyen elvek mentén válogat a könyv, hiszen a teljességre törekvés nyilvánvalóan képtelen igény lenne. Az átfogó jellegű munkák esetében a kritikus ezért óhatatlanul szembesül azzal a tapasztalattal, hogy olykor közismert szerzők és művek hiányoznak a kötetből.

Ennek a hiányérzetnek a megítélése mindenekelőtt azon múlik, miként viszonyul a szelekció saját választott nézőpontjához. Ha a válogatás e nézőponthoz képest sem következetes, joggal érheti bírálat a művet; ha koherensnek mondható, a hiányt a befogadó elsősorban nem az adott kötetnek rója fel, hanem a tárgy átfoghatatlan voltának tudja be.



*Az irodalom rövid történetének szerzői a poétikai invenció elvét választották zsinórmértékül a kötet koncepciójának kialakításakor. Leginkább azoknak a szerzőknek és műveknek szenteltek figyelmet, akik vagy amelyek jelentős mértékben hozzájárultak a korábbi irodalmi beszédmódok és eljárások megújításához. Ez a nézőpont azt a veszélyt rejtheti magában, hogy az irodalom története diadalmas újítások sorozataként áll az olvasó elé, s az elbeszélésben eltűnik a kulturális hagyomány valójában mindig eltörlhetetlen jelenvalósága. Ezt a*

csapdát a kötet sikeresen kerüli el, mert a szerzők többnyire — még az önmaguk radikális újdonságát hangoztató avantgárd „izmuskok” esetében is — rendre rámutatnak a hagyomány rokon jelenségeire. A poétikai újítást tehát nem a romantikus

eredetiség elve szerint, hanem a hagyomány átforgalmazásaként közelítik meg. Az újszerűség válogatási elvével emelése a megcélzott olvasóközönség szempontjából is szerencsésnek tűnik. Az érdeklődő közönség szempontjából egy-egy mű befogadásának talán legfontosabb próbatétele, hogy képes-e elfogadni a szokatlannak vagy éppen zavarba ejtőnek tetsző poétikai megoldáso-

kat. A modernség irodalmában a beszédmódbeli paradigmaváltások jelentősen felgyorsultak, s a különböző irodalmi diskurzusok egyidejűleg léteznek egymás mellett. A széles olvasóközönség számára ezért kétségkívül hasznos, ha olyan megközelítésmódokkal szembesül, melyek lehetővé teszik számára az önálló tájékozódást.

A poétikai újítások alakulástörténete természetesen sokkal hitelesebben beszélhető el műnemek és műfajok átforgalmazásaként, mint az irodalom egészének változásaaként. Ezzel magyarázható, hogy a könyv az epika, a líra és a dráma történetét külön fejezetekre bontva tárgyalja. Ez azzal a következménnyel járt, hogy a kötet látványosan feladja az életművek tárgyalásának hagyományos megoldását, s nem törekszik egy-egy szerző teljes portréjának megrajzolására. Elsősorban konkrét művek értelmezése során mutatja be a poétikai eljárások sajtószerszégeit, az irodalmi szövegek interpretációját az irodalmi beszédmódok működési elveinek vizsgálatával kapcsolja össze. A konkrét szövegek értelmezését választó tárgyalás azt eredményezi, hogy az irodalom történetének elbeszélése nyitott narratívaként jelenik meg, amely nem törekszik arra, hogy a végérvényesség és a megkérdőjelezhetetlen objektivitás hamis illúzióját sugallja. A történet narrátorai olyan beszélgetésre invi-

tálják olvasóikat, melyben saját szövegeiket nem az igazság kinyilvánításaként, hanem egy lehetséges megközelítés megfogalmazásaként állítják be. Ez a dialogikus pozíció az olvasót arra ösztönözi, hogy személyes viszonyt létesítsen az irodalmi szövegekkel. *Az irodalom rövid története* az irodalmi óriások kultuszával és a tudományos tekintély tiszteletével szemben az olvasás élvezetét és az irodalomhoz való viszony elevenségét kínálja fel az olvasónak.

SZÜTS ZOLTÁN

*(Jelenkor Kiadó, Pécs, 2007,  
744 oldal, 4500 Ft)*

**BENCE GYÖRGY:**  
***Politikai-filozófiai tanulmányok, 1990—2006***

A politikai filozófia politikához fűződő kapcsolata kényes kérdés. A feltételezést, hogy a politikai filozófiában való jártasság kézzelfogható segítséget tudna nyújtani a politikai ítéletalkotásban, a mindennapi tapasztalat nem támasztja alá. Ugyanakkor azt sem lehet kétségbe vonni, hogy a politikai filozófia képes releváns dolgokat mondani a gyakorlati politika számára — még ha (közvetlen) következménye nincs is annak, amit mond. Másként fo-